

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12
 Naročnina četrletno 15 Din,
 za pol leta 30 Din,
 za vse leto 60 Din.
 Posamezne številke 150 Din.
 Za inozemstvo celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 11. aprila 1935.

Upravništvo: Ljubljana, Wolfova ulica št. 12.
 Poštočerkovni račun
 Ljubljana št. 16.176
 Rokopisov ne vračamo.
 Oglasi po tarifu.
 Tiska tiskarna Makso Hrovatin v Ljubljani.

Kulturna življenjska moč slovenske manjšine v Avstriji

I.

Dr. Jožef Stefan.

V nedeljo dopoldan 24. sušca t. l. so odkrili za stoletnico rojstva na rojstni hiši dr. Jožefu Stefanu, slovenskemu koroškemu rojaku, slovenskemu pisatelju in znamenitemu učenjaku v občini St. Rupert pri Celovcu spominsko ploščo, ki jo je napravilo dunajsko vseučilišče. Udeležili so se slovesnosti dunajsko vseučilišče, vladni krogi, srednje šole in koroški domoljubi; slavnostni govornik je bil dunajski vseučiliški profesor dr. H. Thirring. Dr. Jožefa Stefana, ki je bil eden izmed prvih fizikov svoje dobe (umrl je 7. l. 1893 na Dunaju kot vseuč. profesor in je odkril fizikalni zakon o izžarevanju, imenovan Stefan-Boltzmannov zakon), je slavila Koroška in pa znanost v Avstriji kot velikega avstrijskega učenjaka in enega izmed štirih najznamenitejših avstrijskih fizikov, ki so nesli avstrijsko ime v evropsko znanost. Prof. dr. Thirring je napisal v »Kärntner Tagblatt«, glasilo sedanje avstr. vlade sestavek o dr. Stefanu, ter je opisal Stefanov pomen za avstrijsko znanost in fiziko sploh. Omenil je pa le mimogrede, da se je dr. Stefan v mladosti močno zanimal za slovenski jezik. Od dr. Thirringa kot fizika tudi ni zahtevali, da bi slavil dr. Stefana, ki je bil že z 28. letom redni profesor fizike na dunajskem vseučilišču, kot Slovenca ali pa da bi poudarjal, da je bil dr. Stefan Slovenec, čeprav je Stefanov učenec Obermayer v Stefanovem življenjepisu ugotovil, da je Stefan tudi še potem, ko ni več pisal v slovenskem jeziku v »Bčelo«, »Šolskega prijatelja«, »Glasnik« in »Novice«, bil še vedno zaveden Slovenec in se je vedno zanimal za slovenski jezik in za slovensko domovino. Udeleženci Stefanove slavnosti 24. III. t. l., avstrijski učenjaki in vladni organi pa so se gotovo zavedali, da slave slovenskega rojaka, koroškega Slovenca.

Dr. Jožef Stefan je postal, ko je bil šele 31 let star, ravnatelj »Fizikalnega instituta« na dunajskem vseučilišču, že 30 let star je postal ud. cesarske akademije znanosti in l. 1878, ko je bil star šele 43 let, pa podpredsednik te akademije.

Večkrat je bil rektor dunajskega vseučilišča. Ko so odkrili l. 1895 v arkadah dun. vseučilišča doprni spomenik dr. Stefanu med spomeniki najslavnejših učenjakov Avstrije, je dejal slavn. fizik dr. Boltzmann, ki je imel slavnostni govor, med drugim tudi: »Če bi hotel Stefanovo znanstveno delo izčrpno opisati, bi moral opisati ves razvoj fizika v zadnjih 30. letih«. Slavil je Stefanovo vseobsežnost in povedal, da je slavn. angleški fizik James Clark Maxwell sam priznal, da delo dunajskega fizikalnega instituta, ki ga je vodil Stefan, nadkriljuje angleško eksperimentalno fiziko.

Stefanovo znanstveno delo ni bilo priznано le v Avstriji in Angliji, ampak tudi po vsej Nemčiji, na Švedskem v Upsali, v Rusiji in v Franciji.

Veliki avstrijski fiziki, ki so segli v svetovno znanost, so bili Doppler, Lohschmitt, Stefan in Boltzmann, kakor je ugotovil sam Thirring. Med temi štirimi vrhovi je eden Slovenec: dr. Jožef Stefan.

II.

Koschat in Pernhart (Pernat).

Slovenski rod na Koroškem je podal še druge duševne vrhove, ki so avstrijsko in koroško ime spravili v širni svet in posebno čez koroške in tudi avstrijske meje. Ne govorimo o starejših dobah, ko narodne zavesti še ni bilo, ampak o časih, ko je bila ta zavest še živa in se je ostro ločil slovenski rod od nemškega.

Tomaž Koschat, rojen l. 1845 v Vetrinju pri Celovcu — Czörnig je l. 1857 našel v Celovcu samem 6000 Slovencev in le 3419 Nemcev — je bil po rodu in bistvu slovenski Rožan. Uporabljal je v svojih pesmi motive iz slovenskih narodnih pesmi iz okolice vrbskega jezera in iz Roža. Koschatova pesem je slovela po vsej Nemčiji. Koschat, ki je umrl na Dunaju l. 1914, se na zunaj sicer ni brigal za svoj narod, toda sovražil ga ni in predvsem ni nikdar trdil, da so njegove pesmi nemške. Za svojo najbolj znano pesem »Verlassen« je Koschat uporabil melodijo slovenskega župnika Franceta Treiberja iz St. Jakoba v Rožu.

III.

Zahteva avstrijske in evropske kulture.

Avstrijski zvezni kancler dr. Schuschnigg je poudarjal pred kratkim, ko je odprl »Ital. kulturni zavod« na Dunaju, da opravlja slabo delo za svojo narodno kulturo tisti, ki se opira v kulturni politiki na moč in nasilje, da je potrebno, da na kulturnem polju narodi sodelujejo, da sedanja Avstrija veruje v Evropo in da je prevzeta duha zahodne kulture, ker ima Avstrija veliko kulturno poslanstvo. Mislimo, da je zvezni kancler res pričan o kulturnem poslanstvu Avstrije, ki bi ga lahko imela, če bi sama res dejansko uveljavljala zahtevke notranje kulture in etike, ki jih je Hitlerjeva Nemčija poteptala. Podpirati bi morala rast kulture najprej doma, v svoji hiši. Visoki kulturni poganjki, ki so pogнали iz slovenske manjšine na Koroškem, so zrastle v časih, ko se je slovenstvo na Koroškem prebujalo, ko je bil v tretji četrtini preteklega stoletja slovenski del Koroške središče slovenskega kulturnega in narodnega gibanja, ta-

Slovenska narodna pesem

(Akademijski pevski zbor interpretira pesem Panonije — Sredozemlja — Gorenjske — Dolenjske na koncertu 1. in 5. aprila v Ljubljani.)

Na široko se vzpenja lok belokrajinske, koroške narodne pesmi od lanskega velikega koncerta APZ do interpretacije kot tipičnih primerov iz zgoraj opisanih predelov Slovenije. Več kot dve tretjini programa je novitet po priredbi in z ozirom na prvenstveno izvirno izvedbo. APZ je v tem pogledu vprav razveseljiva izjema med našimi vokalnimi zbori.

Panonska pesem nam je posebno draga, doslej skoraj nepoznana se je razgrnila na koncertu v nesluštenem bogastvu. »Vóznica« in »Lepa Vida« (obe v Tomčevi prireditvi), sta zavidanja vredna zaklada naše folklorne. »Flosarji« (O. Dev) pa spominjajo nekje od daleč na ljudi dela ob ruski Volgi. Marolt jo je umel izbrusiti v prosojen, bleščeč kristal.

Sredozemeljska pesem je pravcato nasprotje zamaknenosti panonske narodne duše. »Kralj Matjaž« je tipična junaška pesem, v Tomčevi obdelavi je zajeta v širok arhitektonski lik z nedosežnim sijajem tenorskih grl. Preprosta »Barčica« (F. Marolt) plava po temnem morju, ko ljubica zajoča ob slovesu, zbor slika slovo v prečiščenih lirskih barvah zgoščeno preprosto. »Žena-mož« (Ukmar) je ilustracija šegavega prepira med babo in dedcem. Ukmar je pogodil kar malone z orkestrskimi sredstvi komičnost prizora.

Gorenjska pesem je bolj trda, možata in tudi v

liriki svojstvena. »Lambergar in Pegam« (M. Tome) je ponos junaške pesmi gorenjskega rodu. Sam cesar je vesel takega junaka. Tomčeve priredbe nam množijo doslej tako malo poznano junaško-epsko pesem in je iz tega vidika poudariti vrednost njegovega neumornega prizadevanja. »Vojaška« (F. Marolt) je pesem, ki so jo tolikrat prepevali slovenski fantje, ko so nosili svoje kosti na tuja bojišča. V njej se zrcali melanholija in trpka bridkost, ko se trga srce od rodne grude in ljubih v jasni zavesti: »Zdaj se vidmo zadnjikrat«. Maroltova priredba in reprodukcija je prodirno prepričevalna in osvojevalna brez sladkobnosti in solzavosti. »Potrkan ples« (V. Ukmar) je razigranega in šegavega značaja. Ukmar je zoblkaval plesni ritem markantno, priredba zveni v zboru sveže in nepozabno v prehodu, ko slika lično: »lubea, podej mi rókó...«, nakar izzvenj v ponovnem plesnem ritmu. Ukmar nagiba v orkestralno razpredanje glasbenih misli in je želeli, da nam njegovo ustvarjanje obogati našo skromno literaturo.

Dolenjske pesmi glavna oznaka je nenehni humor, ki se poraja v sleherno sekundo. »Čukova gostija« (V. Ukmar) slika živalsko ohcet, prireditelj je za vokalni zbor na moč tehnično težavno razplel motiv: »Čuk se je oženil, tralala...« Pevska grla teh težav ne zmorejo docela, v naši literaturi je ta kompozicija menda vrh po tehnični plati. »Ribniška himna« (F. Marolt) začena z znanim besedilom: »Vre, vre, vre! mi smo Ribničani!« Tolike šegavosti v besedilu in muziki ne slišimo zlepa v vokalnem zboru. Marolt je prekosil samega sebe. Zlasti je podčrtati duhovitost zamisli

recitacijskega govora ob spremljavi zbora. »Kani-galilejska ohcet« (Fr. Marolt) je epska slika naših ohceti. Maroltova obdelava je izreden biser, petje g. Puša pa neizumetnično in plastično, da ima človek resničnega očanca pred seboj. »Furmanska« (M. Tome) je stanovska pesem veselih in ponosnih furmanov: »... Po širokih cestah vózeja ièn téške úzè bášeja.« Tome je podčrtal tri momente: težka fura rine v klanec, na robu obstoji, v gostilni se razvije razigranost in erotična napetost med mladim furmanom in brhko keljnarco. Fura odrine v svet. Prireditelj slika s svojimi barvami te momente in ustvarja nov zaklad naše prirejene narodne pesmi. »Od žegnanega britofa« (M. Marolt) je pesem procesije pogrebcev, ki grede na sodni dan pred božji prestol. Tome se je tu kar najtesneje naslonil na narodno in je radi tega njegov uspeh priredbe izreden. Njegova pesem je sklepna v obsežnem sporedu.

Akademijski pevski zbor hvaliti bi bilo povsem odveč. Kako je priljubljena njegova interpretacija nazorno priča dvakrat napolnjena Unionska dvorana z nekako 4 tisoči vernih poslušalcev. Oba koncerta pomenita v letošnji koncertni sezoni ponovni višek reproduktivnega glasbenega ustvarjanja med Slovenci. V sebi hranita toliko novih pozitivnih dognanj in uspehov, ki ne more biti danes dovolj ocenjeno. Vsekakor je sedaj naloga tistih, ki imajo vpliv, da omogočijo APZ-u turnejo v inostranstvu. Prebogat so zakladi, da bi izplahneli v dveh večerih, pretežko je bilo delo zbora in še posebej zborovega pevovodje Fr. Marolta, da bi zatonila izpeta pesem v pozabo...

Ob koncu moram podčrtati napor, podati s sle-

krat ko je slovenski rod na Koroškem živel še polno življenje. Kulturne ustvaritve ustvarjajo le živi, svobodni ljudje, in le svobodni rod, ki svobodno diha, rodi posameznike z globoko duševnostjo. Stefan, Koschat in Pernhart so zrastle iz slovenskih koroških tal, ko ni bil pritisk nemštva še tako hud, kakor je postal v poznejših letih, t. j. po letu 1880. Odkar je začelo cveteti odpadništvo, ni iz slovenske koroške zemlje mogel zrasti človek, ki bi pomagal zidati evropsko kulturo. Sedanja Avstrija hoče in zagovarja evropsko kulturo. Svobodno in polno narodno življenje koroške slovenske manjšine je stvar, ki je v zvezi s splošno in s tem z evropsko kulturo. Vprašanje slovenske manjšine v Avstriji ni le vprašanje mednarodnih obvez in krščanske pravičnosti ter evropske vesti, ampak vprašanje kulturne rasti. V današnjih časih, ko grozi pogin pravi evropski kulturi od vseh strani, ni vseeno, če izgine ljudska skupina, ki je sposobna soustvarjati evropsko kulturo v

Avstriji, ki hoče biti nositeljica te kulture. Koroški Slovenci kot kulturni krog so pravi in resnični posredniki med Avstrijo in vsemi Slovani. Zato je poprava krivic, ki so jih pretrpeli koroški Slovenci zadnjih 50 let in popolna narodna svoboda koroških Slovencev v vsem ozemlju, kjer so bili še l. 1880 naštetih Slovenci in kjer govore ljudje doma slovenski jezik ter ustanovitev slovenskih šol v vseh teh krajih, kulturno in to splošno kulturno vprašanje. To povemo predvsem kulturnim krogom v Avstriji in sicer tistim vrhovnim predstaviteljem avstrijske kulture, ki imajo evropski glas, da dopovedo to tistim ljudem v Avstriji, ki še danes delajo zoper pravično rešitev manjšinskega vprašanja na Koroškem, čeprav imajo nekateri vladni krogi vsaj namen, začeti reševati to vprašanje, da dopovedo tistim, ki so naštetih lani na Koroškem le samo še 26.738 Slovencev, da so napravili veliko krivico avstrijski in evropski kulturi.

Obračun z Bojevci

Dvoje je jasno za vsakega slovenskega Bojevnika: prvič da je ravnal odbor »Boja« popolnoma svojevoljno, ko je postavil nekakšen Bojevniški volilni odbor, za katerega Bojevniki še danes ne vedo, kdo je v njem, drugič da je stanovsko-fašistični program Ljotiča popolnoma nasproten duhu bojevniškega programa. In tako se je moglo zgoditi, kar se je zgodilo: Proti volji slovenskih Bojevnikov postavljeni volilni odbor je, zlorabljaajo bojevniško ime, izbral za svojega političnega vodnika srbskega politika Ljotiča, čigar program je od vseh programov nosilec sedanjih državnih list gotovo najbolj nasproten programu slovenskih Bojevnikov: svoboda, pravičnost, mir, to se pravi programu, ki je za pravo ljudsko demokracijo in zoper vsak fašizem in nacionalizem.

Bojevnikom dolgo časa sploh ni šlo v glavo, da je mogoča takšna zloraba njihovega imena se strani ljudi, ki so jim poverili vodstvo svojih zadev in izvajanje svojega programa: preveč premiselni in prostodušni, preveč zaupljivi so bili. Le tako je šele postalo mogoče, da so se v njihovem imenu nekateri bojevski odborniki pogajali za poslanske mandate, zdaj s tem, zdaj z onim. Če bi bili Bojevniki kaj takega le od daleč slutili, gotovo bi jih bili že davno pognali iz svojih vrst. Toda nazadnje so le spregledali njihovo početje in se zganili, in če so nekaj časa preveč omahovali, so postali zato zdaj bolj odločni: dve tretjini krajevnih skupin sta se izrekli zoper osrednji izvršilni odbor Boja in njegovo politiko in zahtevali, da se takoj skliče zbor delegatov, ki naj odloči o tem, da nima nihče pravice, sklepati v bojevniškem imenu kakršnekoli politične zveze ali kupčije.

Če bi imel odbor Boja po eni strani mirno vest, po drugi pa demokratično zavest, da ni in ne more biti drugega, kakor izvrševalec volje svojega členstva, bi bil pač že davno sklical delegate. Toda ta odbor najprej nima mirne vesti. Kajti prav dobro ve, da se je grdo pregrešil zoper voljo in program slovenskih Bojevnikov in da mu bo njihov zbor enodušno izrekel nezaupnico. Ali z drugimi besedami: iz njihove namišljene veljave jih bo prvi delegatski zbor pogreznil v politično ničevnost. To pa je tisto, česar bi zdaj pred volitvami ne mogli prenesti, zdaj ko gre za poslanske mandate, ko so

»tovarišu« Ljotiču obljubljali tisoče bojevniških glasov. Pa tudi sicer so se navzeli že toliko fašistovsko-diktatorskega duha, da spoštujejo zgolj voljo tistih ljudi, ki so pripravljeni, ubogati jih in da ne prenašajo svobodne besede. Odtod tiste prezirljive opazke glede na lastno členstvo, ki je bilo strahovito zavedno, dokler jim je pritrjevalo, ki je pa postalo na mah popolnoma nerazsodno, ko jim po pravici ne zaupa več.

Toda slovenski Bojevniki niso tista topa množica, za katero so jo imeli bojevski generali. Zdaj, ko so spoznali, kam bi jih hotel zvoditi Boj, so postali odločni, in prav nič ni videti, da bi hoteli komurkoli še verjeti zgolj na lepo besedo. To čuti tudi odbor Boja. Začel se je umikati. Kar čez noč

Izredni zbor delegatov slovenskih Bojevnikov

ob 10. uri dop. 14. aprila t. l. v Ljubljani v Trgovskem domu.

Ker osrednji izvršilni odbor »Boja« (OIO), v katerem imajo večino gg. Fabijančič, Kuster, Šturm in njih pripadniki, ki hočejo spraviti slovenske »Bojevnike« v volitve za listo srbskega politika Ljotiča, zoper kar so vsi pravi slovenski Bojevniki, ki so danes še vpisani v organizacijo »Boj«, noče sklicati izrednega zbora delegatov krajevnih skupin slovenskih Bojevnikov, je pa to storil sedaj nadzorstveni odbor Boja. Vsi pravi slovenski Bojevniki naj se udeležijo tega zbora delegatov ter poskrbe, da bodo prišla načela slovenskih Bojevnikov: »Svoboda, pravica, mir« do veljave in da jih ne bo nihče več mogel zavreči. Nadzorstveni odbor »Boja« je razposlal krajevnim skupinam sledečo okrožnico 8. aprila t. l.:

Tovariši!

Banovinski nadzorstveni odbor je pretresal v svoji seji dne 3. aprila t. l. razmere v naši organizaciji s posebnim ozirom na znano odprto pismo prvega podpredsednika »Boja« tovariša Staneta Vidmarja. Nejasnost in vznemirjenost v organizaciji, zlasti pa dejstvo, da se je pozivu tov. Vidmarja odzvalo že v teku enega tedna daleč nad polovico vseh naših skupin in pismeno zahtevalo ta-

košnje sklicanje zbora delegatov, potrjuje nadzorstveni odbor v prepričanju, da je sklicanje delegatov v resnici nujno in neodložljivo.

Banovinski nadzorstveni odbor je, vršeč svojo dolžnost, pozval predsedstvo OIO, da skliče za soboto dne 6. t. m. sejo OIO, na kateri naj bi OIO sklenil ugoditi zahtevi skupin po sklicanju zbora delegatov z zahtevanim dnevnim redom. Predsedstvo javlja v svojem dopisu na podpisane predsednika nadzorstvenega odbora, da radi odsotnosti predsednika in več členov predsedstva ni bilo mogoče ustreči želji in da je glede sklicanja banovinskega zbora delegatov na izredno skupščino do eventualne vmesne seje OIO veljaven sklep večine navzočih na poslednji seji OIO z dne 23. marca t. l., ki določa dan in dnevni red zborovanja.

Ker bi zbor delegatov s takšnim dnevnim redom (samo poročilo predsedstva) gotovo prav nič ne koristil razčiščenju razmer v »Boju« in ker bi vsako zavlačevanje razčiščenja samo poglobilo nesoglasja in povečalo nezadovoljstvo do takšne mere, da bi imelo lahko usodne posledice za celo združenje, je banovinski nadzorstveni odbor po svoji funkciji dolžan razčistiti situacijo in omogo-

nič manj živahen in osovražen; ali on je nosil meščansko suknjo, ki se jej je marsikaj oprostilo. Njegovo delo je bilo bolj tiho, a zato nič manj važno; največ zaslug mu gre pri vzgoji kmetov za samostojno upravljanje občinskih in sploh javnih zadev. Težki letniki Samouprave govore zanj. Duhovniška suknja in ozračje tiste dobe je pribavilo Lampetu sloves največjega strupenjaka v Slovenski ljudski stranki. Po krivici. Kolikokrat sem si želel slovenski socialni demokraciji samo enega takega človeka! Duhovniška suknja, pa tako neznamenit človeček v njej — kdo bi se še ukvarjal z dokazi, če se lahko lopne po osebi. Taktika, ki zanj ni treba močan. Ozračje, že tako nasičeno z eksplozivnimi snovmi, je postalo z izpadom Šukljeta še bolj napeto. En sam sunek lahko poruši v trenutku več, kakor more zgraditi stotine pridnih rok v dolgi dobi. Ali stavba, zgrajena na žuljih kmečkih množic, se še zamajala ni; udarec je zadal ob granit, da je ostala roka otekla do danes.

Nasprotnik se je oklenil Šukljeteve brošure z obupom brodolomca, grabečega za vsako razbitino ladje na vihnem morju. Strasti so se razvnele do boja z nožem; nastala je najpoviranejša doba v zgodovini slovenskih strankarskih bojev. Blato in kravjek, jajca in črnilo, poleno in nož so zamenjali stvarne dokaze, ki jih že prej ni bilo dosti. Vrednost osebne časti je padla pod ničlo. Lampe se je moral v pravem pomenu besede obdati s telesno stražo pred napadalci. Vdanost in zvestoba, ki jo je zagotavljal Šuklje v svoji brošuri Slovenski ljudski stranski in njenim načelom, je bil kaj čuden poljub na čelo resnici. Veliki duhovni v narodno-naprednem taboru so ga dobro razumeli.

V zadregi sem rabil silnega gradiva, ki naj ga predočim. Večkrat že napisano črtam, da se stvar ne zavleče preveč. Če sem kljub temu še vedno

hernim programov stilno zaključen večer. Maroltovo delo v tej smeri je bilo od vsega početka plodonosno in poučno. Uspehi se kažejo mnogo kasneje v poglobljenem umevanju glasbe vobče. V našem razrvanem in neorganiziranem glasbenem življenju je seveda mnogo ovir in hotenih omalovaževanj, vendar se danes delo APZ ne da tajiti, tudi v onih vrstah, ki žele trajno stanje čitalniških zborov in njenega razvoja. Za naš tedenik je še važno poudariti delo za pravo slovensko lice, ki ga je ohranil narod vsa stoletja, čeprav mnogokrat močno zabrisano po tuji navlaki. V naših dneh, ko si nasprotuje in bori za nadvlado toliko naziranj, je vredno poglobiti se v študij naše biti — tudi v narodni pesmi! Dober kadijot sta bila oba koncerta in razkošno opremljen koncertni program, z uvodno besedo (Boris Orel, Božo Vodusek, Rajko Ložar, Anton Skubic, Franc Marolt, Ivan Cankar). Tipografsko opremo je oskrbel akad. kipar Fr. Gorše. Zlasti iz inicialk veje duh domače grude. (Podrobno poročilo o koncertnem uvodniku glej »Akademski glas« 1. III. št. 11, 23. marec 1935.) A. S.

Janez Kocmur:

Nekaj spominov

(Nadaljevanje.)

Spočetka sem se hotel dotakniti Šukljeta le mimogredé, saj sem na tem, da orišem le najpomembnejše slovenske govornike. Ali skušnjava je bila prehuda — podlegel sem jej. Ni mi žal. Pri dosedanjih oceni sem se popolnoma ognil njegovih »Spominov« in drugih spisov, ki se jih lotim pozneje, vzporedno s »Spomini« Hribarjevimi. Že po spisih, ki sem jih bil dozdaj vzel za podlago, se spozna Šuklje kot, recimo — samosvesten, za ka-

kršnega se ima tudi sam. Ljudski jezik ima za taka svojstva drugačne izraze. Če ga je oficijelna slovenska ljudska stranka prijemala s rokavicami, je iskati vzroka v tem, ker je bil posvečen v mnoge njene skrivnosti. Bolje prijatelj v hiši, nego sovražnik zunaj hiše, pravi pregovor. Tudi pokojni Anton Kristan je rekel nekoč: »Čemu naj bi dal, da mi laja cucek v hišo? Raje ga vzamem k sebi, da bo lajal iz hiše na druge...«

Po mojem mnenju gre Šukljetu znaten del zaslug za to, da velja Lampe še danes za največjega strupenjaka tiste dobe. Če se izzameta škof Jeglič in generalissimus Šusteršič, ostaneta samo še dva, ki sta znala nastopiti popolnoma samostojno in avtoritativno: Krek in Lampe. Odtod tolikšen srd nanju. Krek se v svoji širokosti ni spuščal v podrobnosti, Lampe pa je zaradi položaja, ki ga je zavzemal, bil v to prisiljen. V štiriletni dobi svojega delovanja v deželni zboru ob strani Šukljeta je bil razvil do take višine, da je znatno prekosil svojega mojstra. Na svojem mestu so bili tudi Andrej Kalan, dr. Žitnik, dr. Vladislav Pegan in še nekateri — večji del ostalih pa so bili zgolj komparzi. Žitnik, na zunaj koščen in trd, je bil po svoji čudi prej ova ko oven. Manjkalo ni tudi poslovnih mož. Zadnja leta, ko se je delalo s polno paro, so bili nekateri naravnost v napotje; izločiti jih pa ni kazalo radi njihovega dobrega slovesa pri volilcih. Franceta Povšeta n. pr. je dregnil Krek ob vsaki priliki; nekoč ga je nagnal celo s »kravoc«.

Kaj čuda, če je v takih razmerah bil Lampe skoraj edini, ki je mogel nastopiti v bran gospodarske politike večine deželnega zbora. Kot deželni »finančni minister«, kakor so ga splošno imenovali, je bil tudi najbolj poklican in sposoben za to. Pač je bil poleg njega še dr. Vladislav Pegan,

čiti ozdravljenje. Ker OIO kljub zahtevi več kakor zadostnega števila skupin in kljub zahtevi nadzorstvenega odbora, ne skliče zbora delegatov, kakor mu to predpisujejo pravila, banovinski nadzorstveni odbor v smislu čl. 14. pravil s tem sam sklicuje izredni zbor delegatov za nedeljo 14. aprila t. l. v Ljubljano, Trgovski dom, ob 10. uri dopoldne z dnevnim redom:

1. Poročilo nadzorstvenega odbora.
2. razprava o razmerah v organizaciji.
3. volitve,
4. sprememba pravil,
5. slučajnosti.

Predkonferenca delegatov pa bo v soboto 13. aprila ob 20. uri v Trgovskem domu. Delegatom, ki pridejo v teku popoldneva v soboto v Ljubljano, bodo za pojasnila na razpolago odborniki Ljubljanske skupine bojnikov v Trgovskem domu od 16. ure dalje.

Overavljanje pooblastil za delegatski zbor se prične 14. t. m. ob 8. uri v Trgovskem domu. Da bo kljub overavljanju pooblastil mogoče točno ob desetih otvoriti zbor delegatov, banovinski nadzorstveni odbor prosi, naj se vsi delegati kar mogoče kmalu po osmi uri javijo v Trgovskem domu zaradi overitve pooblastil.

Opozarjam vse skupine, da morajo imeti vsi delegati pravilno izstavljena pooblastila svoje organizacije. Če zastopa delegat več glasov, mora biti to v pooblastilu izrecno povedano. Glavni delegat vsake skupine mora imeti s seboj tudi seznam članstva in v njem zabeležke o plačani članarini. Skupine, ki so v zastanku s članarino, lahko prinesejo denar s seboj in plačajo zaostanek pri blaginiku tovarišu Zupanu, ki bo do pričetka zborovanja posloval. Če le možno pa uredite te zadeve že v soboto.

Kot delegati naj pridejo odločni, neomahljivi bojniki, ki bodo znali ločiti zrno od plevla in ki morajo tudi brezpogojno vztrajati na zboru do konca.

OPAZOVALEC

† Dr. Henrik Tuma

Legel je v grob slovenski mož, kakršni so tudi pri velikih narodih redki. Dr. Henrika Tuma ni več. Omahnil je dobesedno sredi dela v trenutku, ko bi slovenskemu narodu bil najbolj potreben. Dih je zastal, srce se skrčilo v boli ob vesti, da je odšel v nepovrat tisti, ki je še včeraj stal med nami ko hrast. Poln vedrega upa in bogatih načrtov. Moža silne volje in globokega znanja, demokrata po žitju in bitju, velikega boreca za vse, kar je slovenskemu ljudstvu drago in sveto, ni več. Nehalo je biti srce, čigar veličine si postajamo svesti šele tedaj, ko leži utrjeno in hladno na mrvaškem odru. Padel je tvorec in borec, vzor značaj, neutrujen delavec na vseh poljih narodnega, gospodarskega in kulturnega življenja. Slovenski narod mu je bil trpeča mati, ki jo je ljubil iz vse globine svoje velike duše in delal zanj do poslednjega utripa. Neomajen ko skala navzgor, mehak ko vosek do potlačenih in porušenih. Utelesena odločnost in volja, blagost in sočutje. Vse živ-

obširen, naj mi čitatelji oprostijo; kajti hočem orisati dobo, ki je v Cankarju rodila misel za obsežno izobraževalno delo med slovenskim delavstvom. Misel ustanovitve »Vzajemnosti«, predhodnice mnogih delavskih izobraževalnih organizacij na Slovenskem, tako tudi sedanje »Svobode«, je zrasla v njegovi glavi. Da predočim tisto dobo kar najbolj nazorno, sem iz prvotno nameravanega skoka iz njegove dunajske sobice napravil kar celo ekskurzijo po domovini.

Sukletova brošura se je spremenila v »Slov. Narodu« v možnar najtežjega kalibra. »Slov. Narod« je igral kaj čudno vlogo, odkar je bil docela v rokah dr. Tavčarjevih. Bil je glasilo Narodno-napredne stranke in ni bil. S »Slov. Narodom« v rokah je bil Tavčar gospodar položaja v stranki tudi takrat, ko je bil njen načelnik Ivan Hribar. Tavčar sam je bil zagonetna zmes neke čudne naprednosti in plehkkega nacionalizma. Priznaval je krščanski svetovni nazor — hodil je celo v cerkev — besno je pa sovražil duhovščino, kolikor ni bila na glasu kot liberalna. Ali tudi te se je najraje ogibal. Številne socialnodemokratske protikatoliške shode, prirejene 1. 1906 širom Slovenije zoper tedaj zborujoči katoliški shod v Ljubljani, je finansiral on osebno na roke Etbina Kristana, oziroma je poravnal stroške zanj. Tisti dan je ves dan vihrala raz kupolo ljubljanskega Narodnega doma med dvema slovenskimi trobojnicama tudi rdeča revolucionarna zastava. Jaz sam sem tedaj s prijateljem Jožetom Berdajsem govoril pri Tučku v Novem mestu na shodu, ki ga je organiziral sedaj že pokojni sedmošolec, pozneje slušatelj prava, Vladimir Schweiger iz Novega mesta. Čudno: dr. Tavčar sam se ni upal na dan z barvo. Tavčarjev drugi jaz v uredništvu »Slov. Naroda« je bil Miroslav Malovrh, ki ga izvrstno očrtuje Ivan Hri-

Tovariši! Zavedajmo se, da je ta zbor delegatov odločilne važnosti za nadaljnji razvoj našega gibanja, zato Vas prosimo, da se zbora polnoštevilno udeležite in dokažete s svojo disciplinirano in enodušnostjo, da so bojovníki zreli možje, ki znajo trezno in samostojno razsojati in odločati, pa tudi energično napraviti red v lastnih vrstah.

Poudarjamo, tovariši, da je to sklicanje definitivno in v skladu z vsemi predpisi, da se torej zbor vrši, četudi bi kdorkoli nasprotoval temu. Ne dajte se begati več nikomur, pa četudi bi si izposodil firmo organizacije. Nadzorstveni odbor se je odločil za sklicanje delegatskega zbora, ker je na žalost moral ugotoviti popolno manjkanje dobre volje pri vladajočih členih OIO, ki tudi spričo tako jasno izražene volje ogromne večine članstva nečejo videti svoje zmote in škode, ki jo prinaša takšno postopanje. Mi ne moremo dopustiti, da se gazijsko temeljni pojmi demokracije v naši ljudski organizaciji in da se ubija v ljudeh vera v poštenost in čistost naših stremeljenj.

Vse zakonite formalnosti so urejene, pa Vas prosimo sedaj, da s polnoštevilno udeležbo dokažete svojo zvestobo bojevnikiškim načelom in programu.

»Boj« mora ostati čist in močan, »Boj« bo pa po očiščenju še močnejše razvil svoje sile in poglobil svoje stvarno delo za lepšo bodočnost naroda.

V boj torej za naša sveta načela, v boj za naš »Boj«!

Za banovinski nadzorstveni odbor

prof. Mirko Ratej, predsednik.

Banovinski zbor delegatov „Boja“

Banovinski nadzorni odbor »Boja« objavlja, da se bo zbor delegatov vršil v nedeljo, dne 14. t. m. nepreklicno brez ozira na vesti, ki se razširjajo od kakršnekoli strani in na kakršenkoli način.

ljenje en sam deloven dan. Prav posebno mu je bilo pri sreč delavstvo, ki mu je bil ves domač, ko svoj med svojimi. Njegova beseda na govorniškem odru je sekala jeklo, v sodni dvorani trgala verige in okove z glasom preroka. Kot prijatelja delavstva mu gre mesto poleg Ivana Cankarja. — Leta 1924. ga je pregnala italijanska okupatorska oblast iz Gorice. Odšel je zadnji med zadnjimi. S solzami v očeh. Najtežja pot v njegovem življenju. Poslej je živel v Ljubljani, tiho in skromno, a nezlomljen in delaven ko mravlja. Ni se obdajal z vencem narodnega mučeništva. — Dasi marksist, je stal vedno v prvih vrstah borev za pravice slovenskega naroda. »Slovenija« ga je štela med svoje najodličnejše sodelavce. Pazno je zasledoval njen razvoj in se veselil vsakega njenega napredka. Več njegovih stvari še izide. Tudi svoje spomine, ki jih je začel pisati, nam je namenil. — Ob njegovem odru stoji v duhu združen ves slovenski narod, tisti narod, ki ga je vedno nosil v svojem srecu. Klanjajo se njegovim manom vse tiste nešte- te množice, ki jim je s svojo kléno besedo tolikokrat vlival vero v boljšo bodočnost. Klanjajo se kršne planine, brda in gorice to- in onostran me- ja. — Preblizu nam je še, prevelik je njegov lik,

bar v prvem zvezku svojih »Spominov«. Mož je imel strupeno pero; najbolj je bil v elementu, kadar je mogel udariti po »farjih«. Bil je pa tudi »grešni kozel«, da si je Tavčar lahko umil roke, če je švignilo poleno mimo cilja. Tisti čas za »Slov. Narod« ni bilo dobe »kislih kumaric« — Malovrh ga je dobro zalagal z žveplenim vodikom.

Strankarske boje je poostroval tedaj tudi splošni politični položaj v državi. Razširjena volilna pravica je razgibala prej skoraj brezpravne in zato večinoma brezbrizne delavske množice. Če je do 1. 1907. bil delavec, pa tudi kmét, samo posreden volilec, sta poslej oddajala svoj glas neposredno v tajni volitvi. Delavec je postal državljani. Volilna preosnova sicer ni bila idealna, je pa kljub temu preobrazila položaj iz osnove. Ni več zado- stovalo, stopiti šele ob volitvah pred veljake ali poslati nad volilce tako imenovane »pse volilne priganjače«. Kandidat je moral pred volilce in razložiti svoj program; če je bil poslanec, pa tudi položiti račun o svojem delu. Volilni shodi so bili velikega vzgojnega pomena; na njih se je krepila državljanska zavest, rastel je čut soodgovornosti na javnem življenju. Za marsikaterega kandidata so bili ti shodi prava peklenska kopel. Shod je lahko sklical vsak volilec, kadarkoli in kjerkoli, ne da bi bil moral prositi za dovoljenje zanj; zato so bili večinoma dobro obiskani. Iz strahu pred tem rešetom volilcev je marsikateri kandidat raje zatajil svoj pohlep po poslanskem mandatu.

Kandidiral je lahko vsak, brez kakšnih formalnosti; edina omejitev sta bila starost in neoporečnost. Povedati je bilo to treba le svoji okolici, izdati letak, objaviti v časopisu ali sklicati shod, pa je bila kandidatura opravljena. Seveda so odločali program, osebnost kandidatova in — volilci.

da bi ga mogli že zdaj prav pojmiti in oceniti njegove zasluge. Njegov duh sega daleč v bodoče rodove.

Naj mu bo lahka sveta slovenska zemlja, ki je zanj živela, trpel in na njej umrl! Njegov zgled nam bodi oporoka, ki jo hočemo izpolnjevati po vseh svojih najboljših močeh.

Fašistično stanovstvo vsiljujejo

Bojevski generali se razumejo na vsa pihala: od čiste demokracije pa do stanovstva, tistega stanovstva, ki je postal v fašistični Italiji in prav tako fašistični Nemčiji zadnje zavetišče diktature. In potem, ko je svoje dni slavil »Prelom« celo Masaryka, tega najvidnejšega zagovornika demokracije, to je dobesedno vlade ljudstva, poroča o govoru »tovariša« Jerića, člana orjunske naslednice Jugoslovanske akcije, ki je najprej jedrnato in kratko »rešil« hrvaško vprašanje:

»Hrvaško vprašanje kakor tudi vsa druga vprašanja v tej državi ne bi obstajala, če bi se rešilo socialno vprašanje«...

In ker so pri Jugoslovanski akciji sploh za kratkost in jedrnatost (lévo glej!), je na isto sopo in minuto »rešil« še socialno vprašanje:

»Brez stanovske ureditve države, oz. brez gibanja od spodaj navzgor, ne bo zboljšanja v tej državi«.

Kako se bo uredila država stanovsko od spodaj navzgor, to vedo razen »tovariša« Jerića k večjemu še tovariši od Boja. Po navadi urejujejo stanovsko državo od zgoraj navzdol, v Italiji Mussolini, v Nemčiji Hitler. Nikjer nismo brali, da bi bilo imelo ljudstvo pri tem kako besedo, razen da je smelo vpiti zraven »Evviva il duce« in »Heil Hitler«. Tudi si ne moremo prav predstavljati, kako bi se tako urejevanje od spodaj navzgor sploh moglo rešiti. Ali tako, da se bo ljudstvo samo zbralo v stan, zavrglo svoje človečnostne in državljanske pravice in prepustilo kakemu samozvanemu vodniku, da misli zanj in ga vodi — proti primerni nagradi seveda?

Ne, slovensko ljudstvo tega prostovoljno ne bo nikoli storilo. Kajti ni še padlo tako nizko, da bi ne znalo misliti samo in samostojno ter storiti, kar je prav. Vsaka taka hlapčevska miselnost je našemu ljudstvu tuja, celo zoprna. Te hlapčevske miselnosti je k večjemu še med delom naše inteligence nekaj, ki sicer dobro ve, da pomeni stanovstvo izdajo ljudskih pravic, ki pa upa, da bo v tej izdaji in z njo dobila od tujcev za plačilo službe valpotov.

Zato pa tudi ne bo nikoli stanovske ureditve »od spodaj navzgor«. In prav tako ne bo naše ljudstvo nikoli dovolilo takega urejevanja od zgoraj navzdol. In če bi mu jo utegnil kdo vsiliti, bo to pač vsiljena stvar, in ljudstvo bo delalo z njo, kakor se pač dela s sleherno vsiljeno stvarjo.

Več obzirnosti in stvarnosti pri poročanju!

(Dopis.)

O dveh nesrečah v zadnjem času so listi zelo pretirano poročali. O prvi je pisec tega slučajno čital poročilo o dveh časnikih, ki sta oba enako za 70% zlagano poročala. — O drugi nesreči pa je pisalo kar četvero dnevnikov in dva tednika. Vseh teh šest listov je zajelo informacijo iz istega vira,

Tajnost volitev je izključevala pri odločnih volilcih vsak teror. Odločalo je število dejansko oddanih glasovnic. Izmed redkih naj omenim le primer, da je kandidat na tak način, tako rekoč od zgoraj navzdol, priglasil svojo državnoborsko kandidacijo. Bil je to ljubljanski sodavičar Kunčič. Na shodu pri Virantu — v sedanji palači poštnega ravnateljstva za Dravsko banovino na Sv. Jakoba trgu v Ljubljani — ki je na njem proglasil svojo kandidacijo in razvil program, je obljubil strmečim volilec med drugim, da si bo prizadeval, če bo izvoljen, uvesti mesto drage poglobitve Ljubljani- ce, da jih reši barjanske megle, streljanje zoper njo s topovi, kakor zoper točo. Iz tega je nastala govorica, ki se je o njej tudi mnogo pisalo, da hoče Kunčič poloviti meglo v žaklje. Samozvani kandidat in njegov gigantski načrt sta tako imponirala, da je bila njegova izvolitev — enoglasna. Dobil je v vsej Ljubljani samo en glas, namreč Tavčarjevega. Z njim se je menda dogovoril, da bosta glasovala eden za drugega. — Mačka v žaklju je volilec že dostikrat kupil; da bi pa še meglo, nak, te pa ni maral. (Dalje prih.)

Dr. Štempihar Ivo:

Pogovor z g. Prekorškom

(Dalje.)

Ni preveč dolgo tega, kar sta zašla dva naša politika iste skupine na javnem shodu bivše JNS v izrazito nasprotje. Eden je priznaval, da je od srečne rešitve političnih vprašanj jugoslovanskega ljudstva odvisno tudi pravilno postopanje v gospodarskem in socialnem oziru. Drugi pa je skladno s stalno »Jutrovo« pridigo o prvenstveni važnosti gospodarskih vprašanj zanikal potrebo sreč-

kakor vsaki drugi tednik, ki je edini prinašal točno poročilo. Iz istega poročila je napravil neki dnevnik več kot enkrat daljši članek z bombastičnim naslovom v mastnem tisku, v katerem med drugim trdi, da je težko, da bi ponesrečenec ostal živ. Takoj so to poročilo posneli štirje drugi listi, med temi inostranski dnevnik. Ta je ponesrečenca že tako raztrgal in razmesaril, da so se videla gola pljuča in je seveda moral nesrečnež takoj umreti, pa v čisto drugi bolnici, kakor se je zdravil. Zdaj pride pa najzanimivejše. — Muhasti slučaj je hotel, da je dopis dospel v roke urednika šele nekaj dni po nesreči in prvo »poročilo« je izšlo dan potem, ko je bil mladenič bolnico že zapustil. Ker ponesrečenca prve dni ni bilo do pisanja, je po sobolniku sporočil o nesreči svoji v inostranstvu živeči sestri. Lahko si mislite, kako jo je sedaj nenadoma zadelo poročilo nemškega lista o »grdo razmesarjenem, umrlem« bratu. Vsa razburjena je v upravičenem gnevu napisala bratovemu gospodarju obupno pismo, češ, da so jo tako dolgo in grdo varali radi bratove nesrečne smrti. Šele brat ji je z lastnoročnim pismom razkril grdo potegavščino.

Pa vrnimo se k prvi nesreči, ki je zaradi zastrupljenja krvi res postala smrtna. Ali ne bo nesrečnih sorodnikov vedno bolelo, kar so zvedeli iz časnikov, da je sinu strlo ves prsni koš in da je takoj po prevozu v bolnico izdihnil, čeprav mu je zlomilo le nogo v gležnju in je živel do zadnjega trenutka pri polni zavesti še celih pet in pol dni. Zraven niso bili ne pri nesreči, ne pri smrti. Naj jim še toliko zagotavljajo resnico, dvoma ne preženejo. In kako boli delodajalce tako poročanje! Če listi ne upajo postati privlačni na račun raznih afer velikih gospodov, kar bi bilo zelo lahko, si tega ne smejo dovoliti na račun nesreče preprostega hlapca ali pomočnika! In povrh: Kdo naj dopove vsem prizadetim in neprizadetim, ki zvaljujejo krivdo na redne in izredne dopisnike, da so ti nedolžni pri takem »poročanju«. Kako potrebno bi bilo, da bi satirik zaznamoval tako »objektivne« in »zanesejive« časnikarje!

Škodljivost trošarin

Mestna občina v Kranju je v iskanju novih dohodkov zadela seveda ob trošarino. Uvajanje trošarine je sploh najbolj priljubljen način, pridobiti si novih dohodkov. Prvič je najbolj preprost: toliko naj plača vsak od vsake stvari, ki jo potrebuje, toliko stvari potrebuje na leto, toliko bo torej tudi dohodkov. Gospodarsko življenje sicer ne sledi rado računom takih zmehaniziranih možganov. Kajti vsaka dajatev ima meje v gospodarski moči tistega, ki daje. In če zmanjka tistemu, ki daje, mora priti ob dohodek seveda tudi tisti, ki bi hotel jemati. Bolj ko je dajatelj siromašen, manj ko ima dohodkov, prej mora logično neizogibno nastopiti konec njegovih dajatev. Tisti pa, ki si je postavil drago in prostorno stavbo, da bo spravljal vanje te dajatve, vidi zdajci, da je ta stavba prazna, torej brez koristi, in brez koristi in donosa je tudi denar, ki ga je zazidal vanjo.

Pa tudi sicer je ta politika uvajanja trošarin na življenjske potrebščine malega človeka gospodarsko škodljiva. Siromašen konzument, torej velika večina konzumentov, ki mu je trošarina podražila vsakdanje potrebščine, seveda omejuje

nakup, ker ga mora omejevati. Proizvajalec mora seveda zato omejiti proizvodnjo — saj zgolj za polnjenje skladišč pač ne dela noben tovarnar. Omejitev proizvodnje kajpada vrši tako, da odpušča delavce. Spet torej zmanjšuje krog in število konzumentov, spet zmanjšuje konzum, spet mora pastj dohodek iz trošarine.

In tako naprej — v napačnem krogu.

V Kranju seveda ta gospodarski zakon ne bo napravil izjeme. Tem manj, ker gre za majhno mesto, ki se ne more izogniti gorenjim gospodarskim zakonom z nekakšnim gospodarsko-trgovinskim monopolom, kakor ga dejansko imajo do neke mere in meje večja mesta. V svojih pripombah h kranjskemu mestnemu proračunu dokazuje dva kranjska občana dr. Sabothy in Fock, da bo uvedena trošarina mestu gospodarsko in finančno samo škodovala.

Kaj drugega tudi skoraj ni mogoče.

H koncu naj navajamo nekaj besedi iz »Gorenjca«, ki dobro dokazujejo tudi socialno krivičnost trošarine:

»Kadar ugrizneš kos kruha ali mesa, vselej plačaš nekaj trošarine! In to trošarino plačuje ravno tako mož, ki ima 20.000 Din dohodkov, kakor tisti, ki ima mesečno le 800 Din dohodkov. Pa še huje je! Revne družine imajo navadno več otrok kakor bogate. Navadno, pravimo, je tako, vselej ne. In računajte! Ko v delavski in uradniški družini je in plačuje z uživanjem občinsko trošarino 6 do 8 oseb, ima morda bogata družina le 4 osebe, ki rabijo trošarinske predmete. Tako reven delavec z veliko družino plačuje mnogo večjo davščino, večjo trošarino, kakor bogat podjetnik z malo družino. Ali je to socialno pravično? Kdor to trdi, je ali velik nevednež ali pa namenoma trdi kaj takega, da bi nepoučeno javnost zavajal v zmoto.«

Vprašanje monarhije v Avstriji

O mogočnosti, da se obnovi monarhija v Avstriji, piše »Neue Zürcher Zeitung«. Vso šumno polemiko med dunajskimi legitimisti na eni ter Češko-Slovaško, Jugoslavijo in Nemčijo na drugi strani označuje za manevriranje, pri čemer pa so prišli nasprotniki habsburgovcev na svoj račun. Menda pa so tudi avstrijski legitimisti precenjevali svoj vpliv in zamenjavali svoje želje s političnimi mogočnostmi. Vsekako še ne določa Habsburg avstrijski politiki smernic. Schuschniggova vlada je vlada staroavstrijskih oblik in vzorov. Habsburški pripadniki pa so se zmotili, ko so mislili, da jih Avstrija in Evropa pod vsakim pogojem rabi. Obnova monarhije je v resnici podrejena življenjskim koristim Avstrije. Schuschnigg je gotovo staroavstrijski monarhist, kljub temu pa ne vlada kot pooblaščenec legitimistov. Če naj se zagotovi neodvisnost in življenjska sposobnost Avstrije in obnove staroavstrijski vzori ter gospodarsko in politično zblizanje Podonavja, so tu važnejše naloge, kot obnova vladarske rodovine. Ta bi namreč zasula ali celo sploh razdrila vsako mogočnost, da se rešijo politične in gospodarske naloge. Države Male zveze se upirajo vrnitvi Habsburžanov pod vsakim pogojem, in dokler obstaja ta odpor, bi habsburška Avstrija ne bila niti poročstvo proti združitvi z Nemčijo.

Schuschnigg je moral postaviti nasproti nemški volji do združitve avstrijsko misel. Zanj je pa

imel samo habsburško izročilo. Zato je dovolil legitimistom propagando. Legitimiste je rabila vlada tudi, da okrepi lastne vrste. Za konservativne dele prebivalstva je bila monarhistična misel tudi up na bodočo boljšo rešitev avstrijskega vprašanja. To je pa legitimistom premalo. Pri tem pa tudi ne vidijo, da so vrnitvi se členi nekdanje vladarske rodovine, ki jih je sedaj na Dunaju že šest, sicer dobili nazaj svojo družabno vlogo, medtem ko je njihov politični položaj nespremenjen. Ko se je lanske jeseni udeležil zvezni kancler sprejema nadvojvoda Evgena, so bili legitimisti nevljudni dovolj, da so zastopnika vlade namenoma ignorirali. Schuschnigg je ostentativno zapustil zborovanje in odredil neke meje za uradno udeležbo pri legitimističnih slavljih. Ni torej res, da bi bil to storil na pritisk Male zveze, kakor se je govorilo. Nedavno se je pripetilo na nekem velikem plesu dunajske odlične družbe, da so burno pozdravljali navzoče nadvojvode, medtem ko so bili zvezni predsednik in ministri prav hladno pozdravljeni. Taka družabna zmagovalja pa ne spreminjajo nič v dejanskem razmerju sil.

MALI ZAPISKI

Prepovedan list.

Državno pravdnništvo v Zagrebu je prepovedalo širiti št. 12 in 13 tednika »Istre«, ki izhaja v Zagrebu.

Napredek.

V sestavku o Medjimurju piše »Pohod«, da je leta 1918 zasijala Južnim Slovanom svoboda. Ker se ta opazka ne more tiktati Bolgarov, ampak samo Slovencev, Hrvatov in Srbov, moramo šteti oznako »Južni Slovan« za znaten napredek v političnem izrazoslovju.

Nemštvo Celovčanov.

V »Koroškem Slovincu« beremo:

»V Celovcu živi možina, ki z neko strastjo zbira in sestavlja rodovnike celovških trgovskih in obrtniških družin. V trdni veri, da je večina sedanjih Celovčanov priseljena z dežele vsaj pred dvema rodovoma, stika za njihovim pokolenjem. In glej! Število družin slovenskega pokolenja raste v njegovem seznamu z vsakim letom. Mož bo bojda nekoč strogo zanesljivo dokazal, da je pretežna večina celovških meščanov slovenske krvi. Brez večjih težkoč nadalje ugotavlja, da je posebno socialno nižje stoječi Celovec močno, zelo močno pomešan s slovensko krvjo. Med prvim in drugim Celovcem vidi le-to razliko, da prvi ne zna ali noče nič znati slovensko, medtem ko v družinah nižjega Celovca še prav pogosto izmenjava slovenske besede.«

Vsem, ki vam je obstoj neodvisnega, odločno našega, notranji naši koncentraciji služčega lista pri srcu, podprite nas z rednim plačevanjem naročnine!

Aleksander Stambolijski.

Zaradi pomanjkanja prostora smo morali danes izpustiti nadaljevanje podlistka »Osebnost in ideologija Aleksandra Stambolijskega«.

Urednik in izdajatelj Julij Savelli v Ljubljani.

nega reševanja političnih vprašanj ljudstva in je tudi trdil, da so politična vprašanja jugoslovanskega ljudstva rešena preprosto z njegovo trditvijo, da so rešena, oziroma da jih ni. Reci kozlu, da ga ni, potem pa zanikuj, da je, če te bo brenil. Po tem predpisu rešujejo mnogi ljudje iz Vaših vrst trpljenje in težave ljudstva in zahtevajo celo kaznovanje tistih, ki vztrajajo pri nazoru, da z zaničkanjem vprašanja še ni bilo rešeno nobeno. Tudi pri tej volilni zmešnjavi smo že slišali glasove Vaših, ne vstevši tistega industrijalca, ki je na mah zoper stranke in za stanovske ureditve, ki trdijo, da bo treba teži in smer dela naperiti na gospodarske težave med ljudstvom. Ne tajim, da bo treba pošteno pljuniti v roke v tej smeri, mislim pa, g. Prekoršek, da bo delovanje za gospodarsko ozdravljeno nesorazmerno olajšano, ako bo bodoča skupščina resnično izraz ljudske volje. Kajti v takem primeru bo skupščina, ker ljudska, hitro našla sedaj tako skrite pogoje ozdravljenja. To stališče pa pokaže tudi, da je bila misel prvega izmed preje mišljenih političnih pravilnejša, namreč da je mogoče voditi pravilno gospodarsko in socialno politiko samo pri pravilni — politiki. Pravilna politika vobče je pogoj, ne narobe; pravilna politika je vprašanje dneva, vse drugo pride samoposebi.

Če smo pa tega nazora, je jasno, da bo naloga ljudskih poslancev uresničiti v izvedbenih zakonih in predpisih ustavno obljubljene svoboščine ljudstva, kar pa temu cilju nasprotuje, odpraviti. Na tem področju delovanja bo vsekakor treba uresničiti stavek, da ne sme nihče biti odtegnjen rednemu sodišču, bo treba uresničiti stavek, da so pred zakonom vsi enaki, da je osebna svoboda nedotakljiva, da se sme kazni ustanoviti samo z zakonom, da se ne sme nihče izgnati iz države, ali pregnati z enega kraja v drugega ali da se sme kar brez sodne sodbe pribiti na kakšen kraj, da

je stanovanje nedotakljivo, da je vera in vest — kamor spada vsekakor tudi politično prepričanje — svobodna, da je izražanje mnenja z besedo prosto, da se smejo državljani svobodno združevati, da smejo zborovati in se dogovarjati, da je tajnost pisem in poročil nekršljiva, da so vsa mesta v javni službi dostopna vsem, da je delo svobodno in pravica človeka, da so sodišča in sodniki neodvisni in da je upravna oblast vezana na zakon.

V dosego tega cilja bo neogibno potrebno umhlw umhlw umhlw fbshk umhlw skrečiti pogoj za vpis v volilni imenik od enega leta na en dan, in zagotoviti, da se ob kršitvah svobodne volitve po komurkoli uradoma podvzame kazensko sodno postopanje, ki se ne sme ustaviti brez sodne odločbe o krivdi ali nekrivdi, brez razlike, je-li kršitelj postopal iz lastne volje ali na povelje.

Spominjajte se našega tiskovnega sklada!

umhlwö umhlwö umhlw rdgove umhlw umhlw odpraviti bo pa treba tudi mnogolike predpise, ki izključujejo poseg sodišča zaradi posebnega stanu krivea. Take predpise bo treba nadomestiti z brez-pogojnim izenačenjem kazenske in civilnopravne odgovornosti vsakršnih javnih organov. Potem šele bomo pred zakonom vsi enaki, bode osebna svoboda nedotakljiva, bode kazni ustanovljena samo z zakonom itd. itd., kakor obeta ustava. Za zgled bodi opozorjeno, g. Prekoršek, da so danes predpisi XXVIII. poglavja kazenskega za-

konika v praksi skoraj brezpredmetni, toda ne zaradi

S priznanjem, da je odpravljen politični monopol bivše JNS, je podano tudi priznanje, da je imela JNS monopol v državi. To se je namreč prej tajilo, skrivalo, in po možnosti ta trditev kaznovala. Zato je popolnoma naravna zahteva, ki jo je izrekel dr. Topalovič na javnem shodu: da se politični obsojenci amnestirajo. Ne zato, ker morda niso bili česa krivi, temveč: ker zaradi sedaj priznanega monopola politične stranke javnost misli, da je mogoče, da niso bili krivi tega, radi česar so bili obsojeni. Jaz bi šel še dalje: zahteval bi obnovo postopanj pred rednimi in neodvisnimi sodišči, zahteval bi to obnovo na stroške tistih, po krivdi katerih so bili obsojeni, ako bi obnova pokazala krivico obsodbe, zahteval bi plačilo odškodnine nedolžno obsojenim. Za primer, da bi tako zahtevo vezal na moj slučajni poklic, Vam že zdaj zagotovim, da bi vse tiste, pri katerih bi se pokazalo, da so se pregrešili samo zoper namišljene koristi JNS, branil brezplačno. To zagotovilo je lahko nevarna menica za mene, ker mislim, da je prav takih grešnikov največ. Sploh sem zelo zato, g. Prekoršek, da se »državotvornost in nacionalizem« zasebnikov čim najostreje obdavčita in obremenita z odgovornostjo za škodo, ki nastane državljanom in oblastem, kadar se »državotvornost in nacionalizem« spustita nanje. In to ne samo zato, da bi se brzdal »nacionalni pogum«, temveč ker sem prav zadnje dni doživel še nekaj lepšega: »nacionalni« človek, zastopan seveda po »nacionalnem« odvjetniku, je v sodnem spisu,

(Dalje prih.)

Vsak Slovenec naj bere tednik »Slovenija«